

Dossier
Informe
CoNCA
2016

ESTAT DE LA CULTURA I DE LES ARTS

04_2016

*Nexes i divergències
en la política cultural*

El document Estat de la cultura i de les arts 04_2016. Nexes i divergències en la política cultural ha estat elaborat pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA) en compliment de l'article 4.a) de la Llei 6/2008, de 13 de maig, que regula l'entitat, en el qual s'estableix que aquest organisme té per funció l'elaboració anual de l'informe sobre l'estat de la cultura i de les arts de Catalunya. Aquest document fou aprovat pel Plenari del CoNCA el 30 de setembre de 2016.

Podeu descarregar la versió electrònica d'aquest informe complert a: www.conca.gencat.cat

ESTAT DE LA CULTURA I DE LES ARTS 04_2016

Nexes i divergències en la política cultural

Dossier
Informe
CoNCA
2016

Després d'anys de retrocés dels indicadors referents a la situació del sector cultural, en el darrer exercici es detecta una certa tendència de recuperació, que es fa evident amb la informació recollida en l'apartat «La cultura en dades» de l'informe "Estat de la cultura i de les arts 04_2016. Nexes i divergències en la política cultural": el 2015 finalitza amb un increment del 5,3% de la facturació del sector editorial respecte a l'any anterior; l'exhibició cinematogràfica recupera espectadors (un 8,2%) i recaptació (un 10,4%); també la producció de pel·lícules millora i registra 93 produccions (un 31% més que l'any 2014); augmenta la quota de pantalla del cinema català que passa del 5,2% el 2014 al 7,7% el 2015; i les dades de recaptació del sector teatral registren un increment del 18,5%, entre el 2013 i el 2014. Per contra, el sector de la música en viu continua la tendència decreixent observada els darrers anys: el 2015 el nombre de concerts programats i el d'assistents a aquests han caigut un 4,2% i un 4% respectivament, mentre que la facturació ho ha fet en un 2,8%. Així mateix, el volum de facturació de la indústria discogràfica s'ha situat en un mínim històric de 8,6 milions d'euros, xifra que suposa una caiguda del 15,6% respecte l'any 2014. Els museus catalans l'any 2014 han perdut un 6,1% de visitants i un 12,4% de participants d'activitats programades respecte a l'any anterior.

La millora en els indicadors de referència es reflecteix també en els pressupostos públics destinats a la cultura. Després de cinc anys de caiguda continuada, a partir del 2014 els pressupostos s'estabilitzen i inicien un lleu increment (822 milions l'any 2013, 882 l'any 2015), majoritàriament provinent del pressupost d'ajuntaments i diputacions. En l'àmbit privat, entre els anys 2013 i 2014 el sector cultural ha guanyat 2.375 empreses, 645 treballadors i 288 milions de VAB generat.

Si bé aquestes dades són esperançadores i poden indicar l'inici d'una recuperació, els motius de preocupació són encara molt evidents si es comparen els indicadors actuals amb els d'abans de la crisi: entre el 2008 i el 2013 el sector cultural ha tancat 6.527 empreses, ha perdut 28.186 persones ocupades i ha reduït el seu VAB anual en 1.649 milions. Queda, doncs, molt camí per recórrer abans de recuperar la situació existent l'any 2008.

És just ara, quan parlem d'una lleu tendència de recuperació econòmica que permetrà aturar la caiguda viscuda en aquests darrers anys, quan la cultura necessita multiplicar la seva capacitat de col·laboració amb tots els àmbits del país: polític, econòmic i social. La cultura és indispensable per assolir un major esperit d'avantguarda, millorar la innovació i arribar a un major nivell d'obertura col·lectiva, reptes inqüestionables per a qualsevol comunitat. Això només serà possible si aconseguim situar la cultura en el punt central tant de les polítiques públiques com de la societat civil.

Avaluar l'equitat en l'accés a la cultura, mesurar els canvis de tendència i interessos de les poblacions més joves, reflexionar sobre quina evolució tindrà el sector cultural per planificar les polítiques culturals en un món cada vegada més globalitzat i més intercultural, són encara

tasques pendents. Avançar en la seva definició suposa reconèixer el valor social de la cultura i admetre que la cultura, a part de ser un motor de l'economia, és un eficient instrument per tal de garantir l'equitat i la sostenibilitat social.

L'any 2013, l'informe anual del CoNCA identificava 7 reptes del sistema cultural català en els quals calia incidir:

1. Incrementar la interconnexió territorial i la col·laboració institucional.
2. Incrementar el nivell de sostenibilitat dels projectes culturals, millorar-ne la fiscalitat i augmentar la participació del finançament privat.
3. Evolucionar cap a una administració i unes institucions més intel·ligents i més eficients.
4. Millorar la dignitat laboral i professional dels artistes i creadors.
5. Abordar el repte i el canvi de paradigma que suposa la revolució digital.
6. Promoure la creació i coordinació d'un sistema d'educació artística.
7. Atendre la pluralitat, desenvolupar el paper cohesionador i millorar les dificultats d'accés a una gran part del sistema cultural.

En els anys posteriors i fins l'actualitat, des del CoNCA s'ha impulsat la reflexió, s'ha aportat informació i s'han generat línies d'actuació que cal desenvolupar en el marc de cadascun dels reptes plantejats. A través de l'informe "Estat de la Cultura i de les Arts 04_2016. Nexes i divergències en la política cultural" s'ha continuat aprofundint en certs àmbits amb la inclusió de cinc articles que s'han encarregat a experts en diferents matèries:

■ **Polítiques culturals: anàlisi del "currículum ocult".**

Judit Vidiella, ERAM, centre adscrit a la Universitat de Girona.

La relació entre cultura i educació és complexa i no està exempta de tensions i conflictes. Es parla molt sobre què aporten la pràctica artística i el sector cultural a l'educació (com ara renovació, innovació, servei, capital creatiu, etc.), però menys sobre què aporten les pedagogies i el treball educatiu al sector cultural. L'objectiu d'aquest text parteix d'una anàlisi dels paradigmes implícits tant de les polítiques culturals com de les polítiques educatives públiques en els diversos marcs d'enunciació i actuació: local, autonòmic, estatal, europeu, global, etc., però també de les entitats privades i accions polítiques ciutadanes.

■ **Educació i cultura en l'àmbit no formal: encreuaments i desafiaments.**

Judit Vidiella, ERAM, centre adscrit a la Universitat de Girona.

La proliferació de discursos sobre educació en les actuals pràctiques artístiques i culturals ens porta a repensar les divisions tradicionals entre educació formal, no formal i informal. Quins són els reptes i desafiaments de les polítiques culturals i educatives per a aquest espai d'emergència potencial i híbrid? En quina mesura conflueixen les polítiques locals amb els marcs internacionals i globals?

■ Dones i polítiques culturals.

Anna Villarroya, Universitat de Barcelona.

L'any 2007, a l'Estat espanyol, la Llei orgànica 3/2007, per la igualtat efectiva de dones i homes, reconeixia les situacions de desigualtat envers les dones en l'àmbit artístic i cultural. Vuit anys més tard, a Catalunya, la Llei 17/2015, d'igualtat efectiva de dones i homes, continua reconeixent que la igualtat de dones i homes encara no és una realitat. Aquest treball planteja una mirada sobre la situació actual a Catalunya en la conquesta per la igualtat de gènere i intenta contestar la pregunta del per què les dones continuen sent invisibles en els àmbits artístics i culturals.

■ Anàlisi comparativa de les polítiques culturals de Dinamarca, Finlàndia, els Països Baixos, Grècia, Itàlia, Portugal i Espanya.

Melba G. Claudio-González, Universitat de Barcelona.

Aquest article es proposa explorar les prioritats de les polítiques culturals de sis països europeus, prenent com a referència els informes del Compendium: Cultural policies and trends in Europe. Amb l'objectiu d'observar i explorar tendències o diferències rellevants, l'article esmenta i resumeix aspectes destacables de la informació proporcionada pels informes de Dinamarca, Finlàndia, Holanda, Grècia, Itàlia, Portugal i Espanya.

■ Avaluacions d'impacte cultural, o com tenir en compte allò intangible per assegurar la sostenibilitat de les decisions estratègiques.

Adriana Partal, Coordinadora de projectes futurs urbans i pràctiques creatives.

En les darreres dècades, la cultura s'ha considerat cada cop més com a dimensió que cal planificar, gestionar i protegir dins de les polítiques públiques, conjuntament amb altres àmbits, com el social, l'econòmic i el mediambiental. Les tècniques d'avaluació d'impacte en els tres darrers àmbits mencionats són cada vegada més sofisticades i acceptades, realitat que no succeeix en l'àmbit cultural. Aquest article presenta els resultats d'una revisió sistemàtica de la literatura internacional sobre la pràctica de l'avaluació d'impacte cultural (AIC), incloent-hi els reptes i els processos trobats.

En aquesta edició d'enguany, a més, s'han volgut avaluar les polítiques culturals del Departament de Cultura. Per aquest motiu s'ha dut a terme una enquesta que mostra una interessant reflexió sobre la percepció que tenen els professionals de la cultura de les propostes públiques dirigides al sector cultural. A continuació se n'expliquen els principals resultats.

Anàlisi de la política cultural del Departament de Cultura.

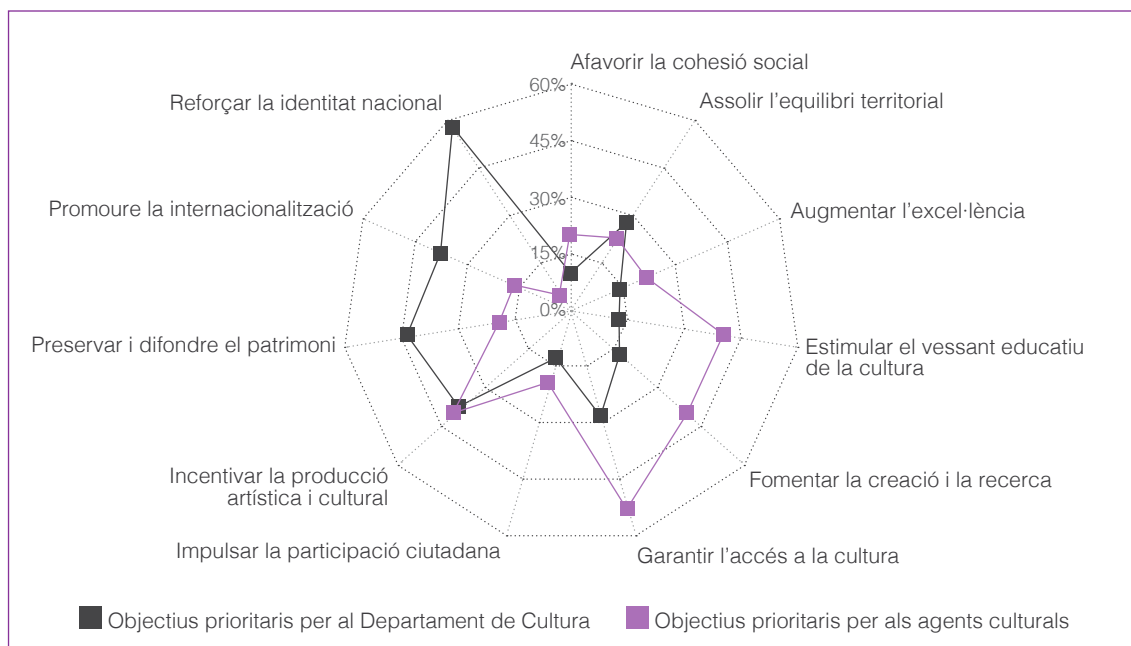
Perspectiva dels agents culturals

La percepció dels agents culturals sobre el que ha succeït al llarg de l'any 2015 en l'àmbit de les polítiques culturals és la següent:

1. La política realitzada pel Departament de Cultura durant l'any 2015 rep per part dels agents culturals una puntuació de 4,16 sobre un valor màxim de 10.

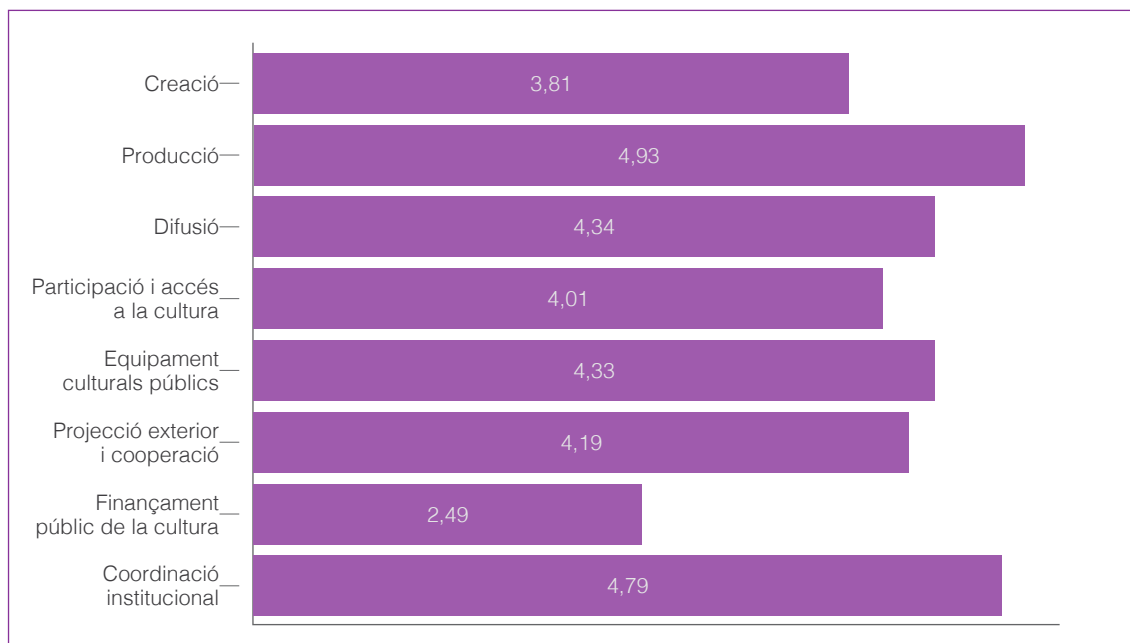
2. Existeix un distanciament entre els objectius que els agents culturals consideren com a primordials i els que perceben com a prioritaris per al Departament de Cultura. Garantir l'accés dels ciutadans a la cultura hauria de ser la prioritat d'una política cultural en opinió dels agents culturals, per contra, aquests tenen la percepció que el Departament ha centrat la seva acció a reforçar la identitat nacional, promoure la internacionalització i preservar i difondre el patrimoni.

Objectius de la política cultural del Departament de Cultura. Comparativa entre quins són i quins haurien de ser prioritaris segons els agents culturals.

3. Pel que fa als diferents àmbits d'acció de la política cultural del Departament de Cultura, els agents són molt crítics amb el finançament públic de la cultura i amb el tractament que rep la creació artística. L'impuls a la producció cultural i l'esforç en la coordinació institucional són els que reben una millor puntuació.

Puntuació obtinguda per les polítiques del Departament de Cultura. Per àmbits d'acció d'una política cultural.

Nota: puntuacions sobre un valor màxim de 10.

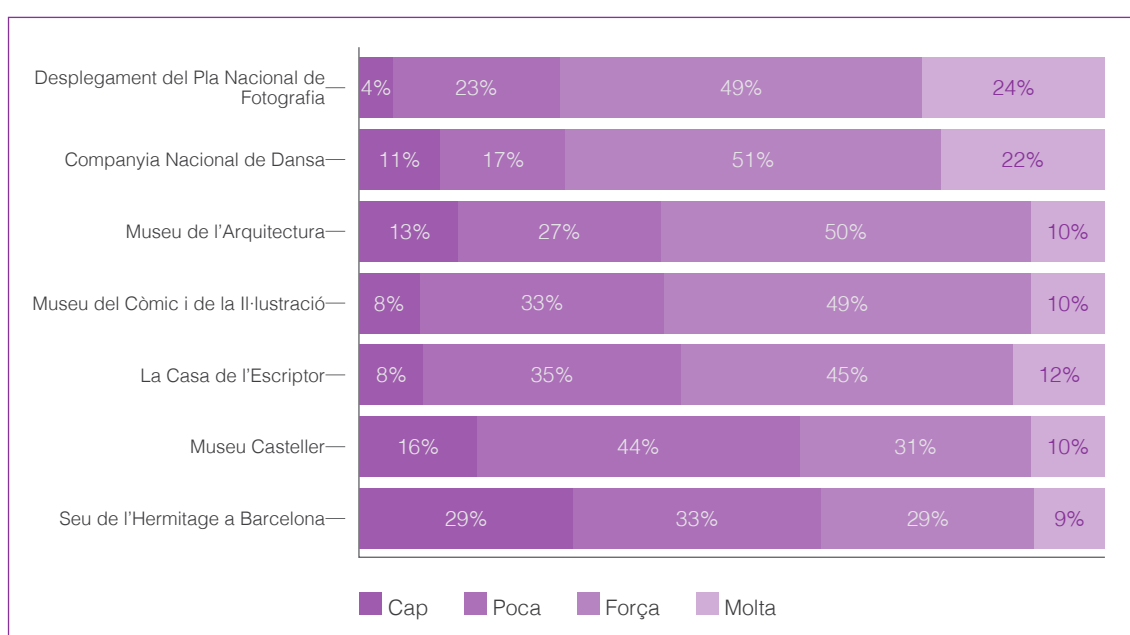
Preguntats pels diferents àmbits d'actuació de les polítiques culturals, els agents opinen que:

- Malgrat la bona percepció de l'estat de la **creativitat** a Catalunya, consideren que manquen recursos públics per a la creació en general, especialment, pel que fa a l'estímul a la innovació creativa i, sobretot, en el suport als nous creadors. També destaquen la poca regulació laboral específica pel sector creatiu i la manca d'equiparació amb d'altres sectors professionals.
- L'acció del Departament de Cultura es troba orientada a enfortir el teixit industrial de la **producció cultural** catalana per sobre de la creació i la difusió de l'activitat artística i cultural.
- Els **mitjans de comunicació públics** han de fer una aposta més clara per la producció cultural catalana.
- No es perceben grans dificultats d'**accés a la cultura** gràcies a la diversitat de l'oferta cultural i a la implementació de l'ús de les noves tecnologies, però s'alerta d'una baixa predisposició de la ciutadania a participar en l'activitat cultural.
- Es destaca el bon nivell dels **equipaments culturals públics** que disposen d'una programació variada i de qualitat; malgrat això, s'assenyala que els recursos que s'hi destinen són limitats i es reclama una major implicació del Departament de Cultura en tots els sentits (programàtica, financera, de suport,...).
- S'admet que hi ha presència de la **cultura catalana a l'exterior** però s'assenyala que en aquest àmbit d'actuació hi ha marge de millora.
- És més que majoritari el sentiment que els recursos que el Govern de Catalunya destina a la cultura són insuficients, però també hi ha una sensació generalitzada que és necessari avançar amb nous sistemes de **finançament** que ajudin a reemplaçar la caiguda dels recursos públics.

h. Hi ha una percepció generalitzada que una millora de la **cooperació entre administracions** i una major precisió en el repartiment actual de competències culturals entre les diferents administracions que interactuen en el territori milloraria l'acció cultural del Departament de Cultura.

4. L'enquesta planteja la prioritat que es donaria a un total de 7 projectes culturals que en algun moment, durant els darrers temps, han estat en l'agenda política. Els projectes assenyalats amb un nivell de prioritat més alt són el desplegament del Pla Nacional de Fotografia i l'anunciada Companyia Nacional de Dansa seguits de dues propostes museístiques: el Museu de l'Arquitectura i el del Còmic i de la Il·lustració. Els que menys suport reben són el Museu Casteller i la seu de l'Hermitage a Barcelona.

Projectes culturals segons el nivell de prioritat

Principals recomanacions sorgides dels resultats de l'enquesta:

- **Objectius política cultural:** la visible distància entre els objectius que els agents culturals consideren com a primordials i els que perceben com a prioritaris pel Departament de Cultura fan recomanable que aquest darrer revisi les seves preferències a fi d'acostar-se a les prioritats manifestades pel sector.
- **Accés a la cultura:** es necessari desplegar tot un seguit d'actuacions que trenquin les barreres existents entre la ciutadania i l'activitat cultural: intervencions individualitzades per a col·lectius en situació de risc, actuacions educatives que ajudin a millorar la comprensió de llenguatges artístics, impuls de la diversitat cultural per abastar un major nombre d'interessos, etc.
- **Participació ciutadana:** més enllà d'incentivar el consum de productes culturals manca una major acció pública per al foment de la participació ciutadana en l'activitat cultural i,

d'aquesta manera, incentivar l'esperit crític, incrementar la consciència social i cívica, millorar les capacitats intel·lectuals, etc.

- **Difusió de l'activitat cultural i mitjans de comunicació:** Reforçar la difusió de l'activitat cultural mitjançant la creació d'estratègies de fidelització (carnet cultural, incentius fiscals al consum, etc.) vinculades amb una política de difusió més àmplia representaria una línia de treball primordial per aconseguir incentivar la demanda. En aquesta tasca hi té un paper molt important els mitjans públics de comunicació que han de promoure un millor tractament de la cultura i les arts i, sobretot, incrementar l'espai que dediquen a la cultura. Cal que el Departament de Cultura i la Corporació Catalana de Mitjans de Comunicació treballi en coordinació per obtenir un major impacte de les accions que s'endeguin en aquest sentit.
- **Noves tecnologies:** El disseny de la política cultural ha de tenir en compte els efectes que les noves tecnologies vinculades a la digitalització han modificat totes les fases de la producció cultural.
- **Suport a la creació:** Incrementar el suport a la creació i a la innovació és una bona tàctica per aconseguir un sector cultural més divers i plural alhora que s'incrementa la seva capacitat d'accés a la ciutadania. La naturalesa d'aquestes activitats dificulta l'obtenció de resultats tangibles immediats per aquest motiu és important que s'estableixi un sistema de seguiment i documentació dels avanços amb l'objectiu de conservar-los, difondre'ls i fonamentar-ne l'ús en treballs futur.
- **Finançament de la cultura:** Incrementar els recursos públics és un objectiu a curt termini però també és important establir sistemes de control que garanteixin que la inversió pública cultural sigui eficient, mesurable i que ajudi a assolir els objectius formulats. Impulsar desgravacions al consum cultural, fomentar el mecenatge i pensar noves formes de col·laboració entre els agents culturals i el Departament de Cultura ajudarien a millorar el finançament de l'activitat cultural. Per al sector productiu s'hauria d'avançar amb la creació d'eines financeres ajustades a les peculiaritats de la indústria cultural.
- **Equipaments públics:** S'ha d'aprofitar la bona percepció que es té dels equipaments culturals i implicar-los de forma més activa amb els objectius que es persegueixen des del Departament de Cultura. Incrementar-ne els recursos i millorar la coordinació a través del treball en xarxa ajudaria a aconseguir un resultat òptims i milloraria les intervencions arreu del territori.
- **Cultura i territori:** Malgrat l'evidència de la concentració d'activitat cultural a la ciutat de Barcelona, els agents culturals no es mostren preocupats per les diferències territorials. No obstant, no es pot oblidar la situació dels territoris de la perifèria on la baixa densitat territorial provoca una menor vitalitat de l'activitat cultural.
- **Coordinació institucional:** Una millor coordinació entre les administracions i una bona interlocució amb els agents culturals incrementaria l'eficiència de l'acció pública en cultura.
- **Presència exterior de la cultura catalana:** La cooperació és una bona tàctica per aconseguir la promoció a l'exterior de la llengua i la cultura catalana alhora que possibilita l'intercanvi de coneixements i l'enriquiment de la cultura pròpia amb la influència d'altres cultures. Caldria però clarificar l'estratègia a seguir per garantir aquesta presència de la cultura catalana a l'exterior i aprofitar al màxim l'avantatge que suposa l'existència d'una institució dedicada exclusivament a aquesta tasca.

**Generalitat
de Catalunya**

Co NC A

Consell Nacional
de la Cultura i de les Arts